

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap**

Primair Onderwijs
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
25188524

Uw brief van
22 juli 2020

Uw referentie
2020Z14249

Datum 1 september 2020
Deeladres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Betreft Antwoord op vragen van het lid Westerveld (GroenLinks) over
omscholingstrajecten om leraar te worden

Hierbij zenden wij u het antwoord op de schriftelijke vragen van het lid Westerveld (GroenLinks) van uw Kamer over omscholingstrajecten om leraar te worden.

De vragen werden ons toegezonden bij uw bovenaangehaalde brief met kenmerk 2020Z14249.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

De minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob

Antwoord op de schriftelijke vragen van het lid Westerveld (GroenLinks) aan de Ministers voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over omscholingstrajecten om leraar te worden (ingezonden 22 juli 2020).

Vraag 1:

Kunt u het zich voorstellen dat mensen die zich willen laten omscholen tot leraar vaak verdwaald raken in alle mogelijkheden en dit demotiverend werkt? Wat vindt u ervan dat uit het rapport 'Samen sterk voor elk Kind' van Merel van Vroonhoven [1], blijkt dat er 384 routes zijn die kunnen leiden tot een onderwijsbevoegdheid? Bent u bereid om behalve de checklist 'Word leraar' op de website van OCW ook meer persoonlijke informatie op maat te geven door bijvoorbeeld een telefoonnummer of mailadres?

Wij kunnen ons zeker voorstellen dat het voor mensen die een lerarenopleiding willen gaan volgen, soms ingewikkeld kan zijn om de route te vinden die het beste aansluit bij hun behoeften, vooropleiding of werkervaring. Om de voorlichting en doorverwijzing naar de best passende opleiding van potentiële leraren te verbeteren is vorig jaar het Onderwijsloket opgericht door de VH en de VSNU. Geïnteresseerden kunnen op het Onderwijsloket mogelijke routes vinden en persoonlijk advies inwinnen (telefonisch of per mail) over passende opleidingsroutes en voorwaarden. Op regionaal niveau worden tevens informatiepunten of loketten ingericht, waar iedereen met vragen over leraar worden of leraar zijn in de regio terecht kan. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie over vacatures, opleidingsroutes en begeleidingsmogelijkheden.

Vraag 2:

Is bekend hoeveel deelnemers er beginnen aan een zij-instroom traject en hoeveel personen dit traject succesvol afronden? Is er bijvoorbeeld een meldingsplicht voor zij-instromers en scholen als een traject stopt?

DUO registreert alle aanvragen voor subsidie zij-instroom in beroep in het po, vo en in het mbo. In 2019 werden er 1972 aanvragen toegekend. In het lopende jaar kunnen zij-instromers nog tot en met 15 oktober een aanvraag indienen, DUO had op 31 juli in totaal 1061 aanvragen ontvangen. Het is dus bekend hoeveel mensen met subsidie een zij-instroomtraject in beroep starten of zijn gestart. Er kunnen ook zij-instromers zijn die zonder subsidie het scholingstraject gaan volgen. Omdat deze besturen geen aanvraag indienen, worden deze zij-instromers niet bij DUO geregistreerd.

De Regeling subsidie zij-instroom kent verder een meldingsplicht. Als een zij-instromer stopt met het traject, moet dit bij DUO worden gemeld en kan er subsidie worden teruggevorderd. Het aantal meldingen is laag. DUO ontving in 2019 in totaal 72 meldingen over uitval, over het jaar 2020 heeft DUO tot nu toe 10 meldingen ontvangen van zij-instromers die gestopt zijn met het traject. Omdat zij-instromers geen reguliere studenten op grond van de Wet Hoger Onderwijs zijn, maar contractonderwijs volgen aan een instelling voor hoger onderwijs, worden zij niet als student ingeschreven. Uitval van studenten wordt wel geregistreerd. Uitval binnen contractonderwijs wordt echter niet geregistreerd. De (totale) uitval van zij-instromers tijdens hun scholingstraject is hierdoor niet (voldoende) bekend. In het onderzoek zij-instroom in het po, vo en mbo, dat wij momenteel laten uitvoeren door Regioplan, wordt daarom ook gevraagd de redenen voor uitval te onderzoeken en een indicatie te geven voor het volume van de uitval van zij-instromers. Verder verkennen wij met DUO welke vorm van registratie mogelijk is.

Vraag 3:

Hoeveel zij-instromers vallen uit en worden de redenen van uitval goed bijgehouden? Neemt de uitval toe of af in de afgelopen jaren?

Onze referentie

Regioplan onderzoekt onder meer mogelijke redenen voor uitval onder zij-instromers. Zie verder het antwoord op vraag 2.

Vraag 4:

Deelt u de mening dat het van belang is om te weten hoeveel zij-instromers afvallen, zeker omdat er recent is besloten om de subsidieregeling voor zij-instroom voor alle onderwijssectoren te verhogen? Hoe kan er anders geconcludeerd worden of de aanpak werkt en welke aanpak het beste werkt?

Wij delen met u dat er meer inzicht nodig is in het verloop van de route zij-instroom, zie ook het antwoord op vraag 2. Overigens volgen wij via de Loopbaanmonitor wel de duurzame inzetbaarheid van zij-instromers (c.q. of deze mensen in het onderwijs werkzaam blijven). In de vorige loopbaanmonitor werd dit ook al meegenomen voor zij-instromers in het mbo. In de monitor die in 2020 wordt uitgevoerd, worden ook zij-instromers in het po en in het vo bevraagd.

Vraag 5

Klopt het dat zij-instromers vaak op wachtlijsten stuiten, omdat er niet voldoende scholen zijn die plekken beschikbaar hebben voor zij-instromers? [2] Heeft u een beeld van hoeveel scholen een wachtlijst hebben voor zij-instromers en hoe lang die wachtlijsten zijn? In hoeverre gaat de 9 miljoen euro die de G5 krijgt om begeleiding van zij-instromers te verbeteren ook dit probleem van wachtlijsten aanpakken?

Wij krijgen af en toe signalen dat het voor potentiële zij-instromers lastig is een plek te vinden, maar wachtlijsten zijn bij ons niet bekend. Het vinden van een plek kan lastig zijn, omdat bijvoorbeeld niet alle scholen met zij-instromers werken of er op dat moment geen nieuwe leraren nodig zijn. Daarnaast hebben niet alle scholen, al dan niet door het lerarentekort, voldoende capaciteit beschikbaar voor de begeleiding van een zij-instromer. Het is van belang dat iedereen die als zij-instromer aan de slag wil en geschikt bevonden wordt, een plek kan vinden.

De subsidie aan de G5 is daarom mede gericht op de regionale aanpak en de verbetering (van de begeleiding) van zij-instroom. Scholen, besturen en lerarenopleidingen in de G5-gemeenten werken samen om zij-instromers beter te begeleiden en op te leiden. Zo kan ook het eventuele gebrek aan kennis of capaciteit samen opgepakt worden en kunnen wachtlijsten worden voorkomen in de desbetreffende gemeente.

Vraag 6:

Is er extra aandacht voor zij-instromers die overwegen te stoppen? Zo ja, wie is hiervoor verantwoordelijk? Wat is er gedaan met eerdere constatering van het Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs over redenen waarom zij-instromers stoppen?

De zij-instromer, de school en betrokken lerarenopleiding maken samen afspraken over de invulling, begeleiding, bekostiging en duur van het zij-instroomtraject. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het slagen van de route en het voorkomen van uitval. Het Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs (LOBO) zet in op begeleiding van zij-instromers om uitval te voorkomen. LOBO werkt op dit moment aan bijstelling en verbetering van het landelijk kader zij-instroom, dat in het najaar wordt opgeleverd. Door een integrale aanpak van scholen, besturen en lerarenopleidingen sluit de opleiding en begeleiding op school beter aan bij de praktijk en bij wat de zij-instromer meeneemt aan kennis en ervaring. Op deze manier kan uitval van zij-instromers worden voorkomen.

Vraag 7:

Wat gebeurt er met de toegekende subsidie wanneer een zij-instroom traject stopt? Wordt dat teruggevorderd?

In artikel 7, vijfde lid, van de Regeling subsidie zij-instroom is opgenomen dat er een melding moet worden gedaan als de zij-instromer het traject beëindigt, of niet met goed gevolg afrondt. In deze situatie kan de subsidie lager worden vastgesteld. De subsidie wordt ontvangen door de schoolbesturen, die hierover moeten verantwoorden.

Vraag 8:

Is het nog steeds zo dat een op de vier beginnende leraren binnen vijf jaar het onderwijs verlaat? Zo ja, wat wordt er gedaan om dit omlaag te brengen? Klopt het dat startende leraren nog te vaak onvoldoende begeleiding krijgen?

Nee, de cijfers in het primair onderwijs laten een positieve trend zien. De uitval van startende leraren in het po nam tot 2013 toe, daarna is het percentage dat uitstroomt afgenomen. Van de leraren die in 2017 in het po waren gestart had 8% een jaar later de sector weer verlaten. Vijf jaar eerder was dat nog 24%. Uit gegevens van DUO onder het aantal zij-instromers in beroep dat subsidie aangevraagd heeft tussen 2013-2019 blijkt dat de overgrote meerderheid werkzaam blijft in het onderwijs. In 2019 werkte van elk cohort aanvragers tussen 2013-2019 (per kalenderjaar) 64-88% in het onderwijs. Van die 64-88% heeft 8% een andere functie binnen de school. Het overgrote deel is en blijft werkzaam als leraar. Van de zij-instromers in beroep, die in 2013 zijn gestart, werkt 64-88% nog in het onderwijs.

Vraag 9:

Is het aantal personen met onderwijsbevoegdheid voor primair of voortgezet onderwijs, of middelbaar beroepsonderwijs, die niet in het onderwijs werkt nog steeds 83.000 personen? Is het mogelijk opnieuw te onderzoeken of en zo ja onder welke voorwaarden een deel van deze mensen weer terug zou willen keren naar het onderwijs?

Uit onderzoek in 2017 blijkt inderdaad dat de stille reserve uit minimaal 83.000 mensen bestaat, waarvan minimaal 31.000 in het primair onderwijs (po). Met diverse maatregelen vergroten wij het aantal herintreders en stimuleren wij goede begeleiding om terug te keren. De belangrijkste route daarvoor is via de regionale aanpak. Wij zien dat het daar ook wordt opgepakt en een deel van de regio's maatregelen neemt om de stille reserve te activeren. Zo heeft Amsterdam de stille reserve eerder via flyers opgeroepen weer in het onderwijs te komen werken. Ook andere regio's proberen laagdrempelig, bijvoorbeeld via nieuwsbrieven aan ouders stille reserve aan te boren. Daarnaast heeft het Participatiefonds sinds de zomer van 2018 al 1.555 werkhervattingen vanuit de WW gerealiseerd. De verhoogde ambitie van 1.500 is inmiddels behaald en het aantal werkhervattingen blijft stijgen. Dit zijn positieve signalen en wij verwachten dat deze trend zich doorzet.

Vraag 10:

Vindt u het wenselijk dat voor het behalen van 25 EC [4] voor een onderwijsmaster 9000 euro wordt gevraagd? Deelt u de mening dat dit bedrag docenten afschrikt om zich bij te laten scholen?

Binnen het huidige stelsel geldt dat een student die een masteropleiding volgt en deze graad niet eerder heeft behaald wettelijk collegegeld is verschuldigd. Een

student die al een mastergraad heeft behaald op een ander gebied dan onderwijs of gezondheidszorg en voor het eerst een onderwijsmaster volgt, is voor deze onderwijsmaster eveneens wettelijk collegegeld verschuldigd. Een student die eerder een mastergraad op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg heeft behaald en nu een onderwijsmaster volgt is hiervoor instellingscollegegeld verschuldigd. Een student die eerder een mastergraad op het gebied van onderwijs heeft gevolgd en die nu een tweede lerarenopleiding wil volgen (en hiervoor instellingscollegegeld is verschuldigd), kan -indien aan de voorwaarden is voldaan- gebruik maken van de Subsidieregeling tweede lerarenopleiding. Met deze regeling ontvangt de student een tegemoetkoming in de kosten van het instellingscollegegeld. De regeling dient ertoe om personen tegemoet te komen om in het onderwijs te blijven werken.

Onze referentie

Op dit moment wordt de hoogte van het instellingscollegegeld door het instellingsbestuur van de onderwijsinstelling vastgesteld. De tarieven die onderwijsinstellingen hanteren variëren. Doordat er nu geen maximumtarief geldt voor het instellingscollegegeld, is het mogelijk voor instellingen om tarieven voor het instellingscollegegeld te hanteren die hoger zijn dan de kosten die zij maken. Uit onderzoek blijkt dat de meeste instellingen een tarief berekenen dat lager ligt dan de kosten die zij maken, maar in sommige gevallen niet (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/03/01/tweede-studies-doorrekening-maximering-instellingscollegegelden>).

Om die reden wordt met het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid voorgesteld om bij wet te regelen dat voor EER-studenten een maximumtarief voor het instellingscollegegeld wordt vastgesteld. Dit maximumtarief bestaat uit de hoogte van het wettelijk collegegeld, te vermeerderen met het studentafhankelijke deel van de bekostiging. Het maximumtarief voor een onderwijsmaster zal straks lager zijn dan het tarief dat in de vraagstelling wordt vermeld (€9.000 voor 25 EC is ruim €20.000 voor 60 EC). Een te hoog tarief kan met name studenten die een tweede studie willen volgen, ontmoedigen om zich op die manier verder te ontwikkelen. Een en ander draagt niet bij aan de toegankelijkheid van het onderwijs.

Vraag 11:

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de motie Van Meenen/Westerveld [3] van 27 maart 2018 over het nooit méér vragen dan het wettelijk collegegeld? Is het nog steeds de bedoeling dat de nieuwe maximale instellingscollegegeldtarieven gaan gelden per studiejaar 2021-2022?

De motie van Van Meenen/Westerveld van 27 maart 2018 is uitgewerkt in het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid. Dit wetsvoorstel ligt momenteel ter behandeling in de Eerste Kamer. De behandeling van het wetsvoorstel heeft in verband met COVID-19 vertraging opgelopen. De verschillende onderdelen van deze wet treden op verschillende momenten in werking. Na inwerkingtreding van de wet voor het onderdeel maximale instellingscollegegeldtarieven (voorzien per 1 januari 2021) worden ook de bijbehorende AMvB en ministeriële regeling (met daarin de berekeningswijze en de tarieven) gepubliceerd. Omdat instellingen hun studenten tijdig moeten kunnen informeren over de nieuwe tarieven is het niet mogelijk deze tarieven per studiejaar 2021-2022 in te voeren. De verwachting is dat de maximale instellingscollegegeldtarieven per studiejaar 2022-2023 gaan gelden.

[1] Brief minister voor Basis-, Voortgezet onderwijs en Media, 2 juli 2020. Aanbevelingen mevrouw Van Vroonhoven, aanjager aanpak lerarentekort. Parlisisnummer 2020Z13098.

[2] Financieel Dagblad, 20 mei 2020. Bankiers voor de klas; 49 durfden het aan. <https://fd.nl/weekend/1344753/bankiers-voor-de-klas-49-durfden-het-aan>

[3] Kamerstuk 31 524, nr. 357.

[4] ECTS: European Credit Transfer and Accumulation System (studiepunten)